

Number 17

Tallinna Rootsi-Mihkli KOGUDUSE AJALEHT

SVENSKA S:T MIKAELS FÖRSAMLINGSBLAD

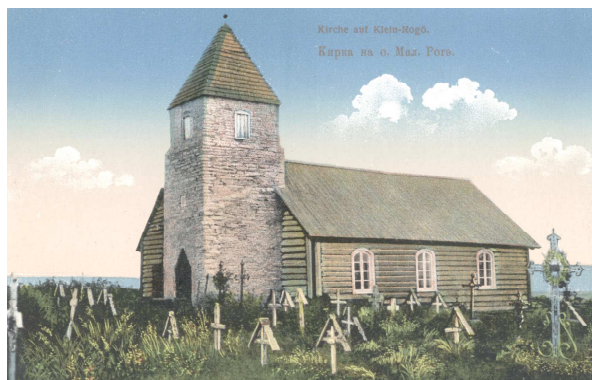
Detsember 2007

JÕULUD PAKRIL

Jõulud on Eesti rahvakalendri tähtsaim pühadeperiood, kestes toomapäevast kolmekuningapäevani, saartel ja rannikul nuudipäevani. Eesti rahvakalendris on nuudipäev, Skandinaavia pühaku Knudi mälestuspäev vähetuntud, kuid tähistati seda päeva saartel. Nuudipäeval lõppesid jõulupühad: joodi ära viimane jõuluõlu ja "aeti pühad välja". Toomapäeval, 21. detsembril, alustati pühade ettevalmistustega: valati küünlaid, küpsetati leiba ja õlu oli juba käima pandud.

Pakri saartel verivorste ei tehtud. Põhja- ja Lääne-Eestis ning saartel küpsetati nn. valgeid vorste. Jõuluks küpsetati haputaignast leivakakk, mida kutsuti *pjuken* või *jul-pjuken*. See leib oli laual tähtsal kohal kogu jõuluaja ümbritsetuna neljast väiksemast leivast, põles küünal. Jõulu neljandal päeval viidi *pjuken* aita ehk *spikarn'i* ja toodi tuppa uuesti vana-aasta õhtul. Peale aastavahetust olid söödud ülejäänud neli leiba, kuid *pjuken* oli kesksel kohal laua peal uuesti kolmekuningapäeva eelõhtul, valge linikuga kaetuna ja põles kaks küünalt. Leiba hoiti alles kevadeni, kui seda karja välja lastes söödeti loomadele. Hilisemal ajal see viljakuse maagiat kajastav traditsioon kadus.

Jõuluõöl hoiti toit laual ja tuli põlevana. Perest peresse käisid loomadeks maskeerunud jõulusandid, kes soovisid pererahvale õnne ja edu ning said vastutasuks pähkleid, õunu, õlut, sukapaelu ja kindaid. Saarte ja Lääne-Eesti jõuluaegses kombestik on palju rootsipärast. Tavad ja kombesid olid rannarootsi aladel sarnased, väikeste erinevustega piirkonniti. Põrandale laotati õlgi, lakke riputati jõulukroon, söödi värsked suitsulesti ja väikestes neljakandilistes vormides valmistatud juustu. Laual oli keedetud liha ja kala, joodi õlu. Toomapäevast kuni jõuluaja lõpuni piirdus töötgemine hädavajalike toimetuste ja loomade talitamisega. Jõulud olid kogu pere pühad, nii suurtele kui ka väikestele.

Väike-Pakri kabel

Motiiv Väike-Pakrilt

Traditsioonilistest Pakri jõulukommetest pole osa saanud mina ega ka minu vanemad. Nii ei saa ma öelda, et need on isiklikud mälestused, aga mäletama peab ja nii püüan minagi pühade saabudes sõita kodusaares ja hetkel, kui saare ja paadinina vahele on jäänud sadakond meetrit merepinda, siis tunnen, et olen koju jõudnud: tagasi "oma päriskoju".

Õle-Jana, Väike-Pakri

META GRANBERG 80

Kohe pärast nigulapäeva, 7. detsembril 1927. a. sündis Julie ja Kristof Granbergi peresse tütreke, kellele pandi nimeks Meta. Vanemad olid mõlemad pärit Suur-Nõmmkülast (Klottorpist) – see oli tollase Sutlepa valla ainus nn. puhas rootsi küla. Pere oli alles hiljuti rajanud Nõmmküla mõisa maade jagamisel siia, otse mõisale lähima *Dikus'*e talukoha. Nende põllutükk ulatus mõisa viiva allee algusesse. Siinsamas lähedal oli ka kõrge punase „katusega“ paekivimüüri eal datatud mõisapark oma suurte, varjuliste puude ning taamal helkleva tiigiga.

Lopsaka loodusega mõisaansambel ning teisalt talu ümbritsevad avarad põllud jätsid ilule alti tüdruku hinge alaliseks sügava ja helge mälestuse. Peale looduse oli mõisaga ka lähemat kontakti - siin käisid ju rootsi lapsed koolis. Ainult siis, kui 1939 sisse tulid Nõukogude väed, tuli koolil üle kolida Suur-Nõmmkülla, *benehuse* sse (palvemajja), kus oldi umbes üks aasta. Võimude vahetuste ning sõja-aastate tõttu tuli Meta kooliteele katkestusi. Kuid edasi läks ta õppima Haapsalu tehnikumi, kuhu sai sisse just tänu oma heale matemaatika oskusele, ehkki eesti keel oli üsna nõrk. Peatselt viidi kool üle Tallinna, seal jätkusid ka pikad töö-aastad, põhiliselt „Baltika“ suurvabrikus, küll brigadiri või meistrina.

Mõisast ja siit lähemast ümbrusest jäi nõukogude võimu aegu ka üsna süngeid mälestusi. Just oma lähiasukoha tõttu tuli talul mõnigi kord sunniviisiliselt „võõrustada“ nii kolhoosi kui ka külanõukogu tähtsaid ametimehi. Need „külastused“ olid taluperlele ikka segatud ebameeldivuste või lausa hirmuga. Samuti kuulis-nägi külanõukogu vahetus läheduses uuest võimutäiusest nii mõndagi, mis muidu oleks jäänud teadmata-märkamata. Ka Tallinnas elatud aastatel oli parem olla omaette ja tähelepandamatu, seda eelkõige oma rahvuse pärast.

Ainult nädalalõppudel sai koju, nüüd küll eriloaga – oli ju kunagine Noarootsi kihelkond Nõukogude piiritsooniks kuulutatud. Kodus sai olla oma pere ja keele keskel. Aastad läksid. Vanemad surid, nüüd ligi 30 aastat on Meta üksi olnud. Siin oma sünnikodus toimetab ta vaikselt ringi. Pole enam lähedasi, pole ka juba ammu loomi peetud – olid need olnud talus nii olulised, et ema keeldus neid maha jätmast ning nii ei lahkunudki pere Rootsi nagu enamus. Aga siiski on Metal oma väikesed sõbrad. On tavaline krantsike Tommi, kes ümbruskonnas ringi liikudes peab oskama kohalikega suhelda – sellepärast räägib Meta temaga eesti keelt. Kiisud Titto, Nitto, Fütte, Pütti, Tüsse – need on ainsad, kellega saab rääkida oma *nokasvenska* t.

Pühapäeval, pärast keskhommikut võib silmata üht kuju, tulemas nõmmevahelisel teel, aeglaselt, kuid sihikindlalt. See on Meta, kes suundub Sutlepa *benehuse* palvusele. Palvemajast leiab ta vaga inimesena tröösti ning küllap ka elujõudu oma lihtsate päevade jaoks.

OLGU SUL IKKA TERVIST JA VASTUPIDAMIST, ARMAS META.

JA ÖNNISTUST !

Juta Holst

Oma sügavaid tundmusi on Meta mõnikord väljendanud ilusates joonistustes, kuid ka luuletustes. Olgu siin ära toodud Haapsalus teisipäeval, 17. detsembril 1948 kirja pandu – luuletus oma kodust.

HEMMET

Du sagorika hem
Du mitt drömmars land
Där rika minnen återspegla sitt namn
Där har skuggorna bortsymrat
Mitt brytna hjärta
Där har solstrålen upplyst själens smärta.

Du mitt hem där hösten
Upplöste sin glädje
Där sorgen blev tröstad
Av dess ringaste värde

Där har moderns hjärta av nöden blött
Och stigen hennes av tårar blev strödd.

Du min moder
Du kärleksfull och ren
Vars hjälp och godhet
Dock aldrig blev sen
Du med öppna händer har del att ditt värde
Vars mildhet är uppskattat
Som den godaste säde.

ADVENDITERVITUSED ATEMOST!

Looduses on tunda, et jõulud lähenevad – päike muutub iga päevaga kuumemaks. Tunnen rõõmu soojast ja päikest, kuigi jah, pealelõunati on peaaegu liiga soe, et tööd teha.

Sügisel on meil siin Atemos olnud üksjagu külalisi. Septembris külastasid meid meie ülemused Soomest – SLEF-i misjonijuht ja tegevjuht. Ja praegu on meil külas meie majandusjuht. Need kohtumised ja ühised arutelud ülemustega on olnud jõuduandvad. Mulle on olnud väga innustav, kui saan tööküsimusi teistega arutada ja ei pea üksipäini lahendusi leidma.

Oktoobris oli meil rõõm vastu võtta ühte gruppi misjonisõpru Soomest. See oli eriline kohtumine misjoni "välja" ja "tagala" vahel. Ja seda mitte üksnes, et misjonisõbrad said näha meie töö argipäeva, vaid ka et meie võisime kohtuda nende inimestega, kes paluvad ustavalt meie töö ja meie eest ja keda me võib-olla varasemast isiklikult ei tundnud.

REP

Meie REP-projekt on nüüdseks jõudnud lõpusirgele. Novembris sooritasid noored riigieksamid ja nüüd on veel vaid tulemusi oodata. Riigieksamite tulemused avalikustatakse järgmise aasta veebruari lõpus.

Nagu ma juba eelpool mainisin, on praegu siin SLEF-i majandusjuht Solveig Nylund. Tema reisi peamiseks eesmärgiks on meie projekti analüüs ja sellele hinnangu andmine, kuna projekti praegune faas lõpeb nüüd. Suur osa meie aruteludest Solveigiga puudutavad ka tulevikuplaane. Meie soov on nendele noortele, kes nüüd on omandanud gümnaasiumihariduse, anda võimalus ka omandada erialaharidus. Samas on ka väga palju neid, kes paluvad abi gümnaasiumisse astumiseks. Palugem Jumala juhtimist ja tarkust nendesse plaanidesse nii, et võiksime jõuda hea lahenduseni.

Eelmisel nädalal, 4.–6. detsembrini pidasime me siin Atemos kolmepäevase seminari kõigile REP-i õpilastele. Kokku 34 noort 53-st oli kohale tulnud. Laagri programmis oli nii loenguid kristluse põhitõdedest, muusikat kui ka pallimänge ja muud huvitavat. Oli tohutult rõõmustav näha, kui tublid ja asjalikud noored meie projektis osalevad. Meie laagris oli peaaegu ebaharilikult hea õhkkond.

Minu enda jaoks olid laagripäevad hästi pingelised. Seda eelkõige seetõttu, et enamus asju toimus aafrikapäraselt ehk teisisõnu, peaaegu midagi ei läinud nii nagu algselt plaanitud. On hea, et olen oma kolme aasta jooksul siin selles vallas veidi kogemusi kogunud ja nii võisin olukorda rahulikult suhtuda. Peaaegu rahulikult... Näiteks ilmusid kaks laagri õpetajatest

kohale päeva võrra hiljem, kui kokku lepitud. Nii pidigi üks pastor, kes on meie projekti komitee liige, umbes 15 minutiga esimese päeva piiblitunni ette valmistama. Järgmise päeva loengu luterliku õpetuse põhitõdedest palusime kohaliku koguduse õpetajal igaks juhuks ette valmistada. Ta pidi selleks näpistama aega oma uneajast. Ja läkski nii kui olime kartnud – tal tuligi see loeng pidada. Lisaks sellele oli terve rida muid asju, mis viltu vedasid. Kui noored võrkpalli mängisid, siis jäi pall peale paari minutit mängimist palmipõõsa ora otsa kinni ja sai sellest korraliku augu... Õhtul kui plaanisime filmi vaadata, siis alustuseks pidime ära vahetama saali ainukese voolupistikku, et teleka jaoks voolu saada. Olin suure hoolega valinud filmi, mida vaadata. Selleks osutus Mel Gibsoni "The Passion of Christ". Kui panin filmi mängima paar minutit enne noorte tulekut, siis selgus, et sellel puuduvad ingliskeelsed subtiitrid – olin olnud täiesti veendunud, et filmil on ingliskeelsed subtiitrid. Ja film ise on aramea keeles! Nii said noored kodutööks peale filmi vaatamist üles otsida Piibli peatükid, millest film rääkis. Ka kui see laagri esimene päev tundus laagri eurooplasest juhile väikese katastroofina, siis valitses noorte hulgas võrratult positiivne õhkkond. Me ei kuulnud mitte ühtegi virilat häält või negatiivset kommentaari – Eesti noorejuhid, kadestage! Teisel õhtul oli meil nn. isetegevusõhtu, kus kõik soovijad said esineda laulude ja luuletustega. Kui alguses olid noored tagasihoidlikud laule üles võtma, siis kui korra oli hoog sisse saadud, ei tahtnud lauludele lõppu tulla... Ilus ja pidulik lõpetus meie laagri ja kogu projektile oli ühine armulauajumalateenistus, mida pidasime Soome iseseisvuspäeval.

Laagri korraldajana olen hästi tänulik oma tublidele kaastöölisele, kes aitasid kõik probleemid lahendada nii, et laager sujus. Eelkõige tänan aga Püha Vaimu, et Ta oli meie keskel selles laagris ja et võisime kogeda kristlikku osadust nendel päevadel.

Valimised

Õhk on siin kuum praegu mitte ainult looduses, vaid ka Keenia poliitilisel maastikul. Keenia elab üldvalimiste ootuses. 27. detsembril valitakse nii kohalikud omavalitsused, parlament kui ka president. Meie kandis on olnud rahulik, kuna siin peavad kõik põialt ühele ja samale – opositsiooni presidendikandidaadile. Kuid mõnedes teistes piirkondades on puhkenud kokkupõrked eri rahvuste vahel, mis on rohkemal või vähemal määral seotud valimiskampaaniaga. Paljud on pidanud oma kodudest põgenema ja nende kodud on maha põletatud. Paluge, et valimised oleksid rahumeelsed ja demokraatlikud ja et rahvas aktsepteeriks valimistulemust, milliseks see siis ka ei osutuks.

Valimised mõjutavad veidi ka misjonäride jõulu- ja uusaasta tähistamise plaane. Praegu ei tasu plaanida pikemaid reise, sest juhul kui peaks rahutusi tekkima, on kõige kindlam vaikselt kodus istuda ja end mitte näidata suuremates asulates. Meie nahavärviga paistame me ju rahva hulgas väga silma ja võiksime kergesti sattuda rünnakute sihtmärgiks.

Nii et ka oma kolmandad jõulud Keenias veedan ma turvalises Atemos koos kolleegidega. Me võime olla rahulikud, kui mõtleme sõnadele, mis Issand kord Paulusele ütles: "Ära karda, vaid räägi, ja ära ole vait! Sest mina olen sinuga ja keegi ei tule sinu kallale sulle

kurja tegema, sest mul on palju rahvast siin linnas." (Ap 18:9-10)

Niisiis soovin teile kõigile...

...rahulikke jõule

ja õnnistatud uut aastat!

Rael Leedjärv

EELK / SLEF misjonär Keenias

Lucia 2007 (Helis Oidekivi)

***RAHULIKKE JÕULE JA ÕNNISTATUD UUT AASTAT KÕIKIDELE
KOGUDUSELIIKMETELE NING SÕPRADELE LÄHEDAL JA KAUGEL!***